425

Jacobi Caimi

Dissertazioni di varia erudizione

Index omnium

1. De funere Romanorum..
2. De more siccandi corpora apud Aegyptos.
3. De Oraculis.
4. De varijs gentium qualitatibus.
5. De aliquo precipuo lusu Romanorum.
6. De purgationibus.
7. De sacrificijs.

De funere Romanorum.

Mortuorum corpora à Romanis statim ac vitali calore derelicta frigore corripiebantur ante omnia calida aqua lavabantur, deinde secundum aliquot servabantur octo dies, quia intra illud tempus vivum adhuc esse suspicabantur ex eo quia aliquando in rogo homines vivi flammis absumpti fuerunt. post hos octo dies pollingebantur, idest fasciis ligabantur, adeo ut verum esset et in principio et in fine vitæ homines fasciis coarctari. Illi autem homines, qui cadavera pollingebant vocabantur pollinctores: unde notandum est illos, qui vivos homines ligabant, dictos fuisse lictores, qui autem mortuos pollinctores. Modo quæritur cur illi, qui sic cadavera fasciis colligabant dicti fuerint pollinctores: quia in re Servius opinatur dictos fuisse à flore farinæ, idest polline, quam opinionem sequitur Alciatus, sed diverso modo: nam Servius ideo dicebat vocatos fuisse à polline flore farinæ quia squalida mortuorum facies ipso pertingeretur: Alciatus vero, quia ex polline fiebat panis qui adhibebatur in cœnis mortualibus, et feralibus, de quibus infra. Modo Turnebus vult dictos fuisse pollinctores, quasi pellium unctores, Ganeidius, quasi pollutorum unctores ex eo, quod ut diximus mortuorum facies ungebantur. Quidquid sit de hoc scire debemus, quod postquam cadaver ligatum fuerat vittis sive fasciis collocabatur in lecto, in quo custodiebatur diligentissimè ne auferretur ab aliquo: ponebatur autem cadaver in lecto recumbens pedibus in limine ianuæ, eo quia non amplius ille rediturus erat, quæ collocatio Græcè dicitur Prothesis. Romani posthæc in eius os immittebant trientem, (seu verius obolum) ut persolvere possent naulum Charonti. Sequebatur comploratio domesticorum, et etiam ad hoc mulieres mercede conducebantur, quæ dicebantur lamentatrices, et præficæ, quia præficiebant domesticis

Lugentibus

quę etiam Præficę, et lamentatrices dependebant ad celum laudes, et [illegible] offerebant, licet eis ignotus esset cantiones quę proferebant quę vocantur nenię, qui mos novissime erat in usu apud Mediolanenses; erat enim ibi homines, qui vocabantur Caragnoli mercede conducti ad lugendos mortuos, quę vox Caragnoli venit a verbo caragnare, quod significat intemperanter flere. Modo, ut redeamus ad antiquum morem Romanorum ibę mulieres quę mortuum deflebant stabant sedentes, et lacerabant genas, et capillos evellebant, et pectus percutiebant qui planctus, ululatus, et genarum capillorumque revulsio a lege duodecim tabularum prohibita fuit. Denique post hęc omnia cadaver lecto papyraceo impositum super rogum collocatum cremabatur: erat autem rogus lignorum acervus, et congeries ingens, quę accendebatur ad hunc effectum. Qua extincta mortui cineres colligebantur et reponebantur in urnam, de qua paulo inferius erit agendum. Verum jam insurgit summa quidem, et gravis dubitatio et est hujusmodi. Si rogus accendebatur, et simul corpus absumebatur, quomodo postea colligi poterant cineres cadaveris distincti ab illis rogi. Et quidem circa hoc variæ sunt opiniones. Inter quas (ut aliquas recenseamus) Prima erat eorum, qui existimabant cineres mortuorum diversos fuisse ab illis rogi, et sic facile collectos fuisse. Secunda est non multum curasse consanguineos colligere omnes cineres, sed aliquantum. Tertia et quidem non spernenda, cognitos fuisse cineres a situ, et loco, in quo positum erat cadaver, propterquam quod colligebantur præcipue ossium fragmenta, et cineres ibi propinqui. Quarta omnium optima est corpus mortui involutum fuisse linteo asbestino, quod linum nunquam cremabatur, et sic cineres cremati corporis in eo reperta fuisse, quod quidem erat summi pretii ita ut unionum æquaret ingentem æstimationem quæ

obtrae

Insurgit iam et altera dubitatio, cur nempe si apud Hebreos corpora mortuorum odoribus perungebantur Lazarus post quatriduum feteret? Circa hoc aliqui credunt Lazarum à sororibus vel oblivione, vel quavis alia à sororibus non esse perunctum: que opinio refutanda certe est: non enim verisimile videtur à sororibus hoc ulla de causa esse pretermissum officium apud Hebreos, ut diximus, vulgare, et usitatum: Unde dicendum patet Hebreos non consuevisse defunctorum cadavera unguentis nisi exterius ungere quod parum putredini afferebat impedimentum postea super unguentum obductas esse fascias, seu linteum ut contingit in funere Crucifixi nostri Iesu Christi, qui pariter unguentis delibutus, et linteo involutus fuit. à quo Hebreorum ritu longe differt ille Aegyptiorum, qui cadavera interius aromatibus replebant, ut nunc videamus.

De more siccandi corpora apud Aegyptios.

Aegyptios siccare corpora, saepissime traditionibus et veteres experientia apud omnes compertum est; causam vero, propter quam hoc factum sit, et modum quo sint exsiccata non omnes tenent: ideo necesse nostrum sit explicare.

Putant aliqui Aegyptios sic defunctorum cadaveribus infundere aromata, et exsiccare, quia cum propter vim Nili tellurem in imum penetrantis ea sepulturae mandare nequirent, in altiori domus partem collocare cogebantur, et ne fetorem, hoc adhibebant odoramentum. Quae quidem opinio omnimode vera non est, nam poterant fieri, ut de facto fiebant, marmorea sepulchra subterranea operta validissimo, et durissimo lapide, quae inoffensa corpora redderentur.

Melior igitur est opinio hoc Aegyptiis in usum fuisse, quia talem habebant stultissimam fidem ut anima eius mortui trium millium annorum spatio per alia corpora, etiam brutorum, vagaretur, et postea ad suum pristinum corpus remearet, quapropter ut intactum, et integrum reperiret, tali ratione servabant.

Triplex itaque, ut modum breviter percurramus, conditura fiebat apud eos iuxta personarum statum, conditionem, et ordinem prima conditura fuit nobilium, et divitum, secunda eorum, qui in medio fortunae positi erant, tertia eorum qui pauperes, et infimi fuerant. Erant igitur homines ad hoc officium, et ministerium destinati ad quos consanguinei, et coniuncti defuncti corpus deferebant postquam erat allatum corpus homines ad tale munus accommodati ostendebant tria signa diversa secundum conditionem hominum, ut dictum est; et quaerebant cuiusnam generis vellent fieri corpus rei defuncti, qua re cognita, et pacto pretio retinebant corpus, et consanguinei abibant: si ergo conditura debebat esse hominis divitum, et nobilium; haec ipsi faciebant.

quid hoc tantum eveniret in funere Principum virorum, et non esset promiscuus usus, nam certè negamus non fuisse promiscuum usum quando quidem clare patet quamplurimas domos ex hoc lino mappas habuisse, quæ cum sordidæ erant in ignem mittebantur, et maculis purgabantur: modo si mappæ confectæ sunt quamplurimæ: quare non poterat etiam adhiberi in funere mortuorum, præterquam quod unum involucrum invicem commodari poterat, et quamplurimis funeribus inservire. Si quæritur autem causam cur corpora mortuorum cremata sit; sciendum est ideo hoc factum esse, quia hostes aliquando victores urbibus depopulantes eruebant cadavera, et Romani credebant manes inquietari; quamobrem ne hostes eos inquietarent, corpora incendebant. Urna in qua cineres ponebantur, erat fictilis, aliquando chrystallina et ex alia materia habebat collum oblongum, fistulatim gracile desinens in parvum foramen, ita ut pugnus immitti non posset, habebat corpus magnum et rotundum, et quidem in terram fodiebatur. Denique circa rogum, notandum est proximiorem consanguineum ignem immisisse rogo, idest vel patrem, vel matrem, vel coniugem, vel fratrem vel sororem, et alios. 2º cineres antequam in urnam reponerentur lotas fuisse vino, et in sinu matris vel patris certo tempore conservatos. Tertio infantes nunquam crematos fuisse, eo quia dentes non habebant, qui igne intacti omnes remanebant, et miscebantur cineribus. Quarto non omnes familias Romæ cadavera cremasse. Demum neque Hebræos neque Ægyptios, neque Christianos corpora igni subiecisse, nec Scytas; et præcipue Ægyptios, quia credebant ignem esse belluam, et ei nolebant obiicere humanos artus devorandos.

Porro

pares pariter, quia igneam Deum credebant corporibus pari non opinabantur. Verum de Aegyptiorum more infra aliquid dicturi iam sumus. Ut igitur vetustissimum Romanorum morem persequamur subjiciendum est post funus, et rogum instructum fuisse cœnam feralem quæ silicernium dicebatur, quia non comedebatur nec tangebatur, sed silentio cernebatur: fuerunt enim Quirites in ea opinione, ut animæ mortuorum ab Inferis excitatæ iis epulis vescerentur, et summopere delectarentur: unde inferiæ et feralia dictæ fuerunt à ferendo, vel inferendo dapes. Funus autem dictum fuit a funibus, quia nempe illi qui non cremabantur efferebantur ad sepulturam facibus, quæ faces erant funes cera vel sebo obliti, et dicebantur etiam funalia; cuius rei occasione non abs re erit subjicere etiam mortuos latos fuisse ad sepulchrum ad somnium, clangoremque tubarum. In supradictis autem cœnis apponebantur ova, lens, sal, et faba, cui mortuos inesse credebant, et quod maxime ipsæ umbræ appetere existimabant niger sanguis hostiæ mactatæ atque iugulatæ: omnesque hi cibi cum mortuo cremabantur: attamen aliquando rapiebantur clam à famelicis, qui dicebantur gustirapi. Quem morem in primitiva Ecclesia servarunt Christiani, nam sepulchris non vinum, ut Romani, sed saltem cibaria injiciebant, et quidem offerentibus Martyrum, quæ postea superstitio a D.o Ambrosio sublata fuit. Verum antequam corpora cremarentur, vel sepelirentur à Romanis Hebræis, Aegyptiis, Graecis, et Christianis unguentis delinebantur: itaque unguenta non erant cuiusmodi sunt illa, quibus utimur ad vulnera, et morbos, sed unguenta odora, et fragrantia, nempe aromata, idest unguentum hyacinthinum, amomum, cinnamomum, thus, casia, myrrha, et similia.

Absolvit

Primo adunco ferro paulatim educebant cerebrum
deinde lapide Æthiopico acutissimo illa caedebant
et intestina omnia eruebant, postea caput, et
alveum myrrha casia, alijsque aromatibus im-
plebant, postea denuo per septuaginta dies sale condiebant
demum fascijs undequaque cooperiebant interdum
brachijs et pedibus cero illitis, et reponebant in
statuam ligneam concavam in duas partes
connectam ad mortui similitudinem factam. pe-
nemo consanguineis habebant vel in superiori
aedium parte collocandam, vel in marmorea
sepultura abscondendam.

Si conditura erat hominum mediocrium haec
ab eis adhibebantur. Accipiebant unguen, seu bi-
tumen quoddam, quod veniebat ex cedro, illudque
per secessum, seu clisterem ingerebant in alveum,
et post certum tempus intestina, seu viscera
unguine labefacta per eundem locum cum im-
pta etiam carne, ita ut nihil praeter ossa, et cutis
remaneret: postea saliebant, ut nobiliores per
septuaginta dies, denique à convenientibus domum
deferebantur.

Si vero conditura erat pauperum, omnibus alijs
omissis eos exenterabant, et per viginti dies ar-
dentissimo ibi soli exponebant, postea suis habe-
bant. Et haec quidem quam dilucide dicta sint
de more siccandi corpora apud Ægyptios, nisi veli-
mus subjicere illa cadavera, quae apud eos vocantur
Sabare, apud nos mumiae, opignorata saepe fuisse in
egestatibus, et adhibitas fuisse ad mensam.

De Oraculis.

Verba facturi breviter de oraculis necessarium videtur premittere illa inania fuisse falsa, fallacia, probabilia verba, dubia, flexiloqua, et sepe ac sepius prebuisse consilia pessima, et execranda: et nihilominus his rationibus obstantibus, nihil fiebat antiquitus in orbe terrarum quinque in regna, sine Oraculorum consultio eiusque responso, ac divinatione.

Hanc divinationem aliqui credebant ex Philosophis fieri ex melancholia, alij ex quiete, alij solis inflammatione, alij ex odoris suffitu, alij vini fumo. Hoc affirmare dubium est, quinimmo falsum: Verum est autem duplicem fuisse, nempe sacram et profanam; sacra erat que ex sacro Prophetarum ore manabat, que omnia absque ullo dubio veritatis candore inconcussa mortalibus porrigebat. Profana que à Demone imposturis, dolis, et fraudibus veniebat ad exitium, et ruinam hominum, qui eum tanquam vindicem insipienter adibant.

Inter omnia presertim oracula ubique dispersa optimum, et summum veteres, illud Delphicum opinabantur, quo propter maximam illuc petentium responsa multitudo undequaque confluebat donisque ac muneribus eius templum mirifice exornabant. In eo templo multi erant Sacerdotes, qui sacra Apollini ministrabant, super quos eminebat Pythia mulier que futura predicebat et vaticinabatur; nec hoc munus mulieri tradi tum fuisse credunt divinandique facultas, quia mulieres sint callidiores, loquacioresve, magisque hominibus atre bilis, à qua divinationem venire credebat antiquitas; sed hoc eveniebat, quia Pythia capitivas Demone afflabatur, nam sedebat in tripode, cui subiectum erat antrum è quo magno cum vento et fragore erumpens ipse per pudenda eiusdem Pythie introsiliens, eam necessario dicere liceat numine plenam faciebat, ut posset ventura responsa petentibus ipsa proferre.

Hoc

Hoc quidem magnum videbatur esse miraculum quommodo femina per tot annos responsa daret omnibus gentibus ab initio quidem carminibus elegantissimis, deinde paulo deterioribus deficiente identidem metro, redactis suas propter ambages, demum prosa oratione locuta est, et semper trito sermone, donec penitus iam corrupta optata et quesita à largitoribus enunciavit oracula.

Quesiverunt aliquando quidam ab ea quommodo agendum ipsis esset, si beate vivere vellent: illa respondit, si impie agerent: tunc illi statim dicto parentes ipsius Antistitæ corpus crebris verberibus, ictibusque percusserunt: quapropter isti accusati fuerunt antè alios sacerdotes, et defensi per hoc Dilemma absoluti fuerunt. Vel Antistita dixit verum vel falsum: si falsum, merito est punienda: si verum, isti obtemperarunt, et nihil per consequens mali, et criminis patraverunt.

Verum omissis alijs responsis ab ea prolatis veniamus ad consideranda in Delphico templo precipua, nempe tripus, et antrum. Antrum ita repertum fuit: in eo loco ubi erat templum Delphicum, antequam conderetur erat pascuum, in fortuito pastor cum caprarum grege pervenit, et cum detineret, ut capre pascerentur, una ex ijs descendit in antrum, subitoque furore perculsa, et æstu correpta lymphatica exijt: pastor admiratione motus simul, et curiositate in antrum et ipse penetravit, qui pariter furens exijt: unde cum hoc gens animadvertisset, credens ibi Deum esse templum construxit, in quo postea semper apertum fuit illud antrum, ex quo Demon exiliens concusso templi limine inhortabat Pythiam sedentem in tripode. Circa tripus tradunt scriptores fuisse vas aureum cum tribus pedibus

reperton

repertum in aqua ab aliquo, qui emerat iactum
retis: unde cum orta esset controversia inter eos
qui vendiderat iactum retis, et illum, qui emerat,
delatum fuit, ut litium finis esset ad Apollinem,
qui iussit ut haberet primo Graeciae sapienti, qui
sapientes septem numero invicem recusarent,
et sic tandem ad Apollinem latum est, quo postea
usa fuit ipsa Pythia: operiebatur autem ali=
quando vas illud, et operculum dicebatur cortina.

De varijs gentium qualitatibus.

Locorum situm, et positionem, gentiumque ab ineunte ætate educationem multum esse in causa, cur ipsæ inter se differant iam patet manifeste ita ut vel unum ex his duobus, vel ambo discrimen constituant, ut diximus, inter gentes.

Quod enim aliquando prævaleat populorum educatio, immo sæpe, Græcia sit testis, quæ licet uni cœli regioni subiecta tamen longe diversos inter se homines ostentabat, namque aliter Lacedæ- Spartani, seu Lacedæmonij, aliter vero Atheni=enses infantes nutriebant et educabant. et ha quia apertissime experientia constat, relinqua=mus et aliqua dicamus de locorum situ, et positione unum tamen subijcere necesse est, nempe summo=pere cavendum esset ne regiminis forma, seu mo=deraminis sit à populi moribus longe diversa, et discrepet, et ut leges, ac iura subditorum inge=nijs aliquantum accommodentur.

Non parum pollet aliquando inter populos locorum etiam situs atque positio; unde in Bæotia, quia crassissimus erat aer, populi erant inertissimi, et ignavissimi: unde fluxit illud proverbium Bæotia sus; Verum, quod auget admirationem qui erant sub eodem cœli tractu et regione, sub ipso climate, et aliquando sub pa=riete partim erant ingenio magis præditi alijs partim minus ingeniosi, isque popularem appetebant libertatem, et se ad imperandum na=tos credebant: quibus enim magis acumen in=genij obtigit, maturitas non inest, quia ardore percitires aut considerare nolunt, aut nequeunt econtra vero, ut ait Thucidides crassi, et hebetes sunt magis ad imperandum apti. Probatur autem manifestissime, quod aliquando qui erāt sub eodem climate, immo in ipsa urbe erant in=ter se natura discrepantes; probatur inquam exemplo Athenarum in quibus tres erant hominum, ut barbare loquar, factiones.

Circa quod sciendum est, quod urbes illæ, quæ sunt inæquales sunt magis alijs vexatæ seditionibus, et factionibus, ut erat urbs Roma, quæ habebat intra muros septem montes, et ideo erat semper civitatibus armis oppressa.

Demum, ut aliquot populorum qualitates enumeremus; compertum est Aquiloni subiectos præstare audacia, forma, colore, corpore multitudine Australes avidiores esse potius, nam calidiores ingenio superare eos, qui sub Aquilone sunt, medij inter illos salubriores esse corpore, et frigidiores esse magis aptos Imperio Poetice, et Oratoriæ artis omnium peritissimos.

Asiatici non sunt bellicosi, sed molles, et effeminati nam semper ibi est eadem tempestas.

Europæi vero sunt magis bellicosi, et maturiores nam in Europa sunt maxime mutationes, quibus incitatur animus, et insinuatur prudentia.

Ratio autem quia Asiatici sint longe minus bellicosi quam Europæi est, quia Asiatici si bellant quidquid in bello acquirunt, acquirunt suis dominis nam maior pars eorum sunt servi. Europæi è contra liberi sunt, et pugnant pro sua Republica pro suis filijs, pro sua uxore: in summa plurimum proficiunt pro se: et hinc clare liquet, cur Romani per quadringentos annos luctati sunt cum finitimis, nec unquam eos subegerunt, ac domuerunt nisi uxores omnes atque mulieres, ex quibus civium propagatio pendebant, occiderent, urbes penitus everterent, et vastarent, aut in suum corpus redigerent: spatio vero paulo plurium annorum totam quidem Asiam ingentem, et vastissimam Orbis partem debellaverint: nam finitimi illi erant liberi, et pro se pugnabant; Asiatici vero erant servi, et pro Regibus castra subibant.

Germani sunt aperti simplices, maxime fideli libraces, non zelotypi: adeo ut suas uxores in bal=

neis

neis cum masculis ad abluendum corpus versari
sinant, ubi cum eis ipsæ ludunt chartis, seu
aleis argenteis super mensam natantem.
Germani pariter non sunt proni ad libidinem
ad differentiam Australium qui sunt libidi-
nosissimi, et hoc refertur ad atram bilem abun-
dantem quæ emittit fumos incitantem in
libidinem. Verum si Germani non sunt pro-
ni in libidinem quia tanta est eorum copia
et multitudo ita ut non solum proprias im-
pleant Civitates, sed in alias eorum plurimi
peragrent, et vagentur? Respond. imo quia
sunt minus proni in libidinem magis ad
generationem aptiores esse.

Florentini fuerunt libertatis avidiores, quam
capaciores: inter hos multi excelluerunt viri
præstantissimi inter Poetas summus Pe-
trarcha, Joannes Boccacius inter Oratores
Joannes Casas, et Guicciardinus inter Histo-
ricos; inter viros eruditione varia præditos
Angelus Politianus, et Petrus Victor. In pi-
ctura et sculptura Galileus, et Michael Ange-
lus Bonarota, omnes in suo genere maximi.
Alia breviter de variis gentium qualitatibus

De aliquo præcipuo luxu Romanorum.

Mirum plane non est quod tanto antiquitus Romani versarentur in luxu, quippe qui tantis, et ut ita dicam, supervacaneis opibus fruebantur: quod ex eo colligere licet quod Crassus omnium ditissimus vetuit ne aliquis dives vocaretur nisi quadraginta aut quinquaginta millia servorum haberet: cum ipse possideret servorum ad colendos agros (incredibile dictu) duos milliones, ad fabrefacturam, et similia quingentos. Hoc, iterum repeto, mirum est, cum ille moriens reliquerit singulis ex populo, qui quidem erat longe maximus, nummum aureum: fuit pariter quidam decem milliones possidens, Seneca septem milliones, quidam libertus quinquaginta millia pecorum, triginta millia, et sexcenta iuga boum, et quatuor millia servorum: cuius uxor duo aut tria patrimonia auribus suspensa tenebant, et pro ornatu corporis unum millionem ingentes profecto opes, et summæ divitiæ, quæ luxum sine dubio genuerunt.

Præcipuus igitur fuit eorum luxus in mensis citrinis pretiosissimis, et summæ æstimationis: verum notandum est illas factas fuisse ex citro non ex cedro quandoquidem erat differentia, cum alia baccas, alia poma gestaret, alia obeli, alia malo similis esset. Earum quatuor erant genera nempe mensæ citrinæ tigrinæ, pantherinæ, pavoninæ, apiatæ: tigrinæ erant illæ quæ habebant venas, et fascias, pantherinæ quæ decorabantur orbibus, et vorticibus; pavoninæ, quæ imitabantur pavonum maculas, apiatæ, quæ insurgebant ubique parvulis granis: quod si parem erant maculatæ pavoni valebant omnes hæ, tam tigrinæ, quam pavoninæ, quam pantherinæ, quam apiatæ. In tanto igitur, si pulchræ, erant pretio ut tradant scriptores mensam Ciceronis decem decem millibus aureorum, mensam Asinii Galli viginti quinque millibus aureorum, mensam Cethegorum, tanti valuisse, quanti latifundia emebantur

et

aliam, de qua mentionem fecit Seneca in 7. de benef. cuius pretium superabat senatorium censum, qui erat triginta millia aureorum. Non æstimabantur illæ mensæ cum pedibus argenteis, sed cum pedibus eburneis: fiebant pariter ex hoc citro tabellæ pugillares, quibus inducebatur cera ad scribendum.

Jam vero, quia de mensis sermo est notare, et animadvertere lubet antiquitus apud nobiles plures fuisse mensas pretiosissimas, sed apud mediocres homines tres tantum: et dicebantur gustatorium, promulsidarium, et repositorium. Gustatorium erat mensa ad sumendum gustum, et, ut vulgo dicitur, l'antipasto. Hæ mensæ non erant citreæ sed ex vulgari ligno, postea coopertæ putaminibus testudinis Indicæ; cuius rei occasione subjiciendum est duplicem fuisse testudinem, nempe terrestrem, et marinam, terrestrem fœminam, marinam masculum. Promulsidarium erat mensa pro mulso quod fiebat ex vino, et melle, et bibebatur, antequam cætera comederentur. Repositorium erat mensa ubi reponebantur lances, patinæ, fercula, et cimbia, et vocabatur mensa poculorum, et abacus. Omnes autem mensæ erant rotundæ et uno pede. Sed de luxu mensarum, transeamus ad alia.

Habebant Romani anulos æstivos, et hybernos. Habebant pariter vasa æstiva, et hyberna. Habebant pocula primo argentea deinde crescente luxu, aurea, postremum et gemmata, et murrina, et chrystallina. Ista pocula gemmata erant pariter incisa figuris, et imaginibus; unde erant magni pretij; et ponebantur custodes, qui observarent ne convivæ gemmas auferrent ex ipsis poculis. Pocula chrystallina et etiam vitrea incidebantur ab Ægyptijs sed sæpe in incisione frangebantur,

et

et generaliter calix incisus, et cælatus uocabatur diabetes. Omnium tamen pretiosissima erant uasa, et pocula murrina; namque unum poculum murrinum stetit duobus millibus aureis; et trulla murrina septem millibus aureorum. Quidam pu-tant idem fuisse pocula et uasa murrina antiqui-tus, ac nunc hodie, ut uulgari appellantur sermone le porcellane: sed hoc refellitur ex eo quia uasa murrina non erat diaphana, ut sunt nostræ por-cellanæ quæ lucent. Conficiebantur autem uasa Murrina secundum aliquos ex gemma, et lapide pretioso: secundum alios ex signino nobilissimi idest ex maiolica: alij demum existimant facta fuisse ex ouorum putamine testisque umbilicorum marinorum addita farina et aqua, quæ omnia subigebant tanquam pastam et in terram defodiebant, a qua post centum annos extrahebantur: quapropter quia illi qui confecerat tamdiu perdurare non poterant relinquebat memoriam suis hæredibus ut eo quoque anno extraherent et subigerent. De chrystallinis iam uerba fecimus; modo addamus a Nerone uas chrystallinum emptum fuisse duobus millibus aureorum: item quendam ob neptem uas chrystallinum mercenis deuo-randum obiectum fuisse: quod uelut Aru-guebus nempe in baculo omnia alia uasa sculpta.

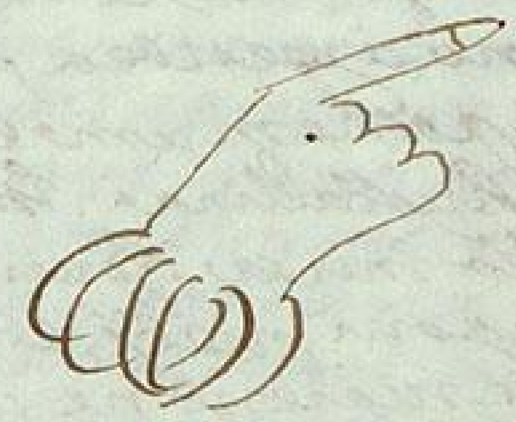

De purgationibus.

Locuturi aliquid de purgationibus praemittendum
est purgationem apud Romanos fuisse expiati=
onem, à labe et sorde, quam contraxerant vel
in animo, vel in corpore.
Haec igitur purgatio multis modis fiebat, nempe
aqua, igne, aere, et sacrificijs.
Fiebat aqua; et huius ablutione non solum
corpus, sed et animum expurgari credebant.
qua in re maximè superstitiosi fuerunt Judaei qui=
dem ita crebro manus abluebant, ut non
solum ante, et post mensam, sed inter dapes,
et fercula semper lavarent. Sic et Romani cum
surgebant è lecto (ut nunc fit) manus lavabant,
sed non tantum ob sordes corporis detergendas,
sed quia somnijs nocturnis polluti erant, et quia
nox ad Venerem prona est.
Fiebat igne pariter admixto sulphure, quod per
tedas, et faces circum corpus ferebatur, et car=
nem ustulabat, unde ex hoc circumferre ali=
quando significat expiare. Fiebat etiam pur=
gatio igne per palitiam, quae erat strues ignis
accensi, super quem rustici transiliebant, et
resiliebant.
Fiebat purgatio aere, cum appendebant funem
trabibus et in eas paulumper sedentes in aere
ventilabantur ut nunc mos est apud pueros,
et vocatur bilolare.
Fiebat etiam sacrificijs, hoc est mactando
boves, sues, tauros, oves, et similia animalia.
Has autem purgationes adhibuisse Romanos
credunt aliqui mense Februarij sic appellato
à purgationibus, eo quia februari sit pur=
gari, vel quia fiebant sacrificia ad pur=
gationem Februa nomine. Alij tamen
existimant purgatos fuisse Romanos die 24.
Iunij

qui erat dies natalitius Urbis Romæ. Erant au-
tem præter ea, quæ diximus duo alia purgatio-
num genera, nempe Canonicum, et vulgare.
Canonicum erat, cum plures socij clata manu
fatebantur eius integritatem, fidem, seu dili-
gentiam. Vulgare, cum descendebant in aquas
vel gelidam, vel ebullientem, et gestabant
ferrum ardens per manibus; quod si illæsi ab
eo abijssent purgati credebantur, sequus si læsi;
et Canonicum vocabatur iudicium divinum,
vulgare iudicium humanum, seu verius è contra.
Erat pariter inter purgationum genera singu-
lare certamen, seu, ut vulgariter dicitur duellum
ab eo fortitan dictum, quod fiat inter duos.
Erat igitur duellum, cum duo armis se de-
clarabant innocentes: hic mos defluxit à
Longobardis, quando aliquod crimen occultum
erat, ut revelaretur; et quidem initio certabatur
fustibus, (et victus tenebatur pœna à lege stabilita)
deinde vero certatum est ferro etiam in re-
gionum festa, et [illegible], aliquando nullis
iniurijs, sed ostendandæ fortitudinis causa,
et hic mos hodie viget in Gallia.

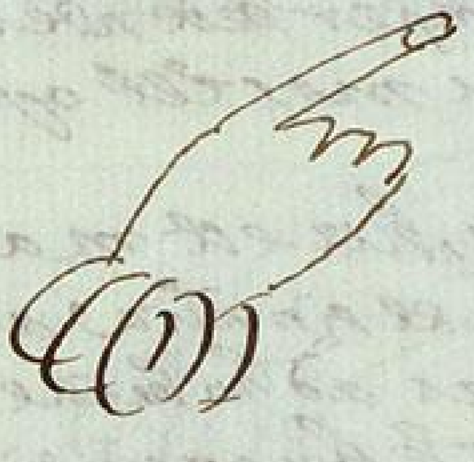

De sacrificijs.

In sacrificijs animalia mactabantur, et necabantur. Non omne tamen animal erat aptum ad sacrificia, nam si habuisset linguam bifidam, aurem nigram, caudam aculeatam rejiciebatur, unde etiam apud Hebreos, qui primi inuenerunt sacrificia interdicebantur animalia feditate cicatricum, deformitate scabiei, aut alio quolibet malo morbove deturpata.

Itaque ante alia ista animalia iam parata ad sacrificium spargebantur mola salsa, que erat quedam mixtura ex farina, hordeo tosto, et molito sale, deinde antequam hostia mactaretur eius corpus ferreo cultro aperiebatur à Sacerdotibus, qui vocabantur haruspices, aperiebatur inquam ad inspicienda viscera, et perspiciebant an esset gratum, vel ingratum cor, iecur, lien, epar. Viris extis et penitus consideratis bonum, vel malum omen deducebatur, si malum aliquando omittebatur illud sacrificium, et alium fiebat; si bonum illud conficiebant Sacerdotes, et hostiam totam, vel partem incedebant (si erat tota concremata ~~hostia~~ dicebatur hollocaustum); et quidem notandum est, quod quando dimidium, vel partem victime adurebant Dijs mentium, et adipem donabant, vel liberaliores exiguam portionem detractam ex extis prius quam cetera igni imponeretur Sacerdotibus degustanda, et quidem illa pars, que ~~hostibus~~ Deis donabatur maxime ipsis iucundam credebant, atque suauem, ut pote victimis, et sacrificijs miurum in modum oblectarentur. Apud Hebreos qui has non servabant superstitiones, et quorum

sacrificia

Deo accepta fuisse nulli dubium, non semel flamma è cælo delapsa totas victimas absumebat. Inter eosdem Hebræos liberalis fuit in sacrificijs Rex Salomon, qui boves viginti millia mactavit, oves centum et viginti millia. Apud Ethnicos Iulianus Apostata fuit pariter prompsus quippe qui centenos Tauros uno et eodem tempore immolaverit, et innumeras pecudes sine parsimonia, et communis erat opinio, si victor rediturus esset à Parthis, defuturos boves agriculturæ; unde aliquando ex tanto victimarum numero tam larga erat sanguinis vis, et copia, ut aliquando vix sacerdotes per mediam stagnum remeare poterant; isti autem sacerdotes lautissime epulabantur, unde dictæ sunt cœnæ Pontificiæ à Pontificibus, qui erant primi inter sacerdotes.

Praecepta pulse nulli dubium non [illegible]
[illegible] Apostolus [illegible]
[illegible] liberalis [illegible] in [illegible]
Salomon qui [illegible] milia [illegible]
[illegible] centum et viginti millia [illegible]
Iohannes Apostolus [illegible]
[illegible]
immortalem et [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] autem sacerdotes [illegible]
[illegible] unde [illegible]
[illegible] inter [illegible]